

Educació infantil i dificultats de llenguatge.

Orientacions i propostes (I).

Francesc Xavier Juan Juan
CP CAN BRIL. SENCELLES

De cada vegada es fa més present a les nostres aules d'Educació Infantil infants amb dificultats generals de llenguatge i més concretament infants que presenten dificultats a l'hora d'articular alguns fonemes o l'alteració d'alguns sons o simplement la substitució d'un sons per uns altres. No sempre els alumnes que presenten aquestes dificultats són diagnosticats i són menys encara els que tenen la possibilitat de ser atesos per mestres especialistes d'audició i llenguatge.

Per aquest motiu i per molt d'altres essencials per la nostra supervivència com a mestres, pels qui no volem morir en l'intent o en la decadència, tots constitueixen motius suficients perquè els mestres en general ens formem o tinguem nocions bàsiques d'altres temes pels quals no som especialistes.

Els mestres i les mestres d'Educació Infantil hem de donar resposta a aquestes necessitats en forma de tallers de llenguatge, racons o activitats de rotllana que tinguin com a primer objectiu que aquestes dificultats o alteracions no es donin o que es minimitzin al màxim de les nostres possibilitats.

En definitiva aquest article en primer lloc tracta de posar a l'abast dels docents estratègies, orientacions i recursos que ens han estat útils per treballar amb els infants i en segon

lloc de ser una plataforma perquè molts de mestres puguin exposar els seus treballs, recursos, recerques i activitats sobre el tema en qüestió en forma de seminari, curs o d'articles benvinguts per aquesta revista.

En primer lloc, com a mestre d'Infantil, és imprescindible tenir una primera aproximació al procés d'adquisició del llenguatge d'un infant. El llenguatge és un desig primari de comunicar-se. Té molt a veure l'entorn, font d'estimulació mitjançant les paraules. El desenvolupament del llenguatge haurà de tenir en compte molts d'aspectes bàsics. Na Monserrat Massana, a la pàgina 42 del seu llibre Tractament i prevenció de la dislàlia de l'Escola de Patologia de Barcelona fa una diferenciació entre factors externs, referint-se a factors motivacionals externs, patrons lingüístics de l'entorn, i factors interns, referint-se a aspectes neurològics, maduresa cognitiva, habilitats motrius, desenvolupament afectiu, sensorial i dels instruments bàsics (atenció, percepció i memòria). Tots aquests aspectes condicionen el procés d'adquisició del llenguatge.

El llenguatge, com tots sabem, no es posseeix quan un neix sinó que és un procés sofisticat i que està estretament relacionat amb les funcions nervioses del cos.

El llenguatge en un principi és imitatiu, en què intervenen factors auditius, visuals i motòrics. A tot això i

amb el temps s'afegeix tota la part de comprensió i d'expressió del llenguatge.

L'adquisició dels sons comença quan l'infant emet el primer so, joc similar a altres experimentacions que fa amb la resta de cos com a resultat de les seves capacitats motrius. A mesura que va reproduint els adults del seu entorn li van retornant i posant significat a les vocalitzacions emeses.

Quan entrem a una aula d'Educació Infantil ens podem trobar amb casos en què les dificultats són, concretament, en la parla deixant immòbils el contingut i les funcions lingüístiques bàsiques; altres situacions en què els aspectes de contingut referint-se a allò que es vol dir estiguin alterats o aquelles situacions en què es veuen alterats els aspectes funcionals, que segons Levelt (1989) ho denomina nivell intencional i conceptual.

Sense cap intenció d'entrar en més qüestions teòriques però no menys importants, vos diré que aquest article està centrat, bàsicament, en propostes didàctiques destinades a infants en que es veuen alterats els factors formals del llenguatge, és a dir, alteracions en l'articulació dels fonemes sense que necessàriament hi hagi una disfunció en els altres aspectes: de llenguatge i de comunicació, i també destinades al grup classe per tal de prevenir i potenciar bons hàbits de la parla.

Una primera referència bibliogrà-

fica que ja he fet abans és el llibre Tactament i prevenció de la dislàlia de l'Escola de Patologia del Llenguatge. En aquest llibre ben entenedor i a l'abast de tothom per la seva senzillesa de llenguatge podeu tenir una informació ben completa dels aspectes fisiològics de la producció de la parla, la descripció dels sons en català i els seus trets diferencials. Després parla del procés d'adquisició del llenguatge des d'un punt de vista de la fonètica i la fonologia. A partir d'aquí parla de la dislàlia, tipus, causes, fa un diagnòstic exhaustiu que ens pot servir a nosaltres a l'hora de dissenyar l'anamnesi, és a dir, la reunió amb els pares a principi de curs. També explica com ha de ser l'exploració dels òrgans bucoarticularis, anàlisi de les mostres de llenguatge en diferents situacions, exploració de les habilitats auditives i com tenir presents i enriquir-nos de les aportacions de les dades dels especialistes (AI, logopedes, metges,...).

En darrer lloc i des de la pàgina 87 comença el tractament. Exposa tot una sèrie d'exercicis de producció del llenguatge oral: de relaxació, de buf, de respiració, de fonació, de succió, ... A continuació parla de tractament de les alteracions en l'articulació de cada un dels fonemes. Un recurs per tenir a l'aula que vos podria ser de gran ajuda i molt pràctic són les fitxes dels fonemes, col·locades dins un arxivador, cada fonema li correspon un fitxa. A la plana del davant: 1. Articulació del fonema des del punt de vista fònic, 2. Discriminació auditiva a través d'oposicions fonètiques; i a la part del darrera: exercicis pràctics i tècniques i recursos per treballar el fonema.

D'aquesta manera teniu un arxiu ràpid, eficaç i que podeu anar ampliant de manera que si teniu un temps dedicat al llenguatge oral no és més que anar seleccionant els exercicis i ja sabeu quin fonema estau potenciant i com ho heu de fer.

El llibre acaba parlant de la prevenció segons les causes i des dels diferents àmbits (família, escola, metges, logopedes,...).

Un altre llibre que per a mi ha estat i és de gran ajuda és el llibre de La dislalia. Naturaleza, diagnóstico y rehabilitación de Pilar Pascual. Aquest llibre de 185 pàgines dedica les 69 primeres a parlar del procés de desenvolupament del llenguatge, de les dislàlies i del diagnòstic de les dislàlies funcionals. A continuació parla de la programació del tractament de les dislàlies. Aquí s'estableixen tota una sèrie d'exercicis: respiratoris, de relaxació, psicomotrius, de percepció i d'orientació espacial i temporal, de ritme, i de discriminació auditiva buco-facials. Cada categoria té diferents tipus d'exercicis en funció de diferents criteris: per exemple, els exercicis respiratoris es classifiquen segons si s'utilitza material o sense material. En el primer cas, els exercicis seran segons posició de l'infant, se-

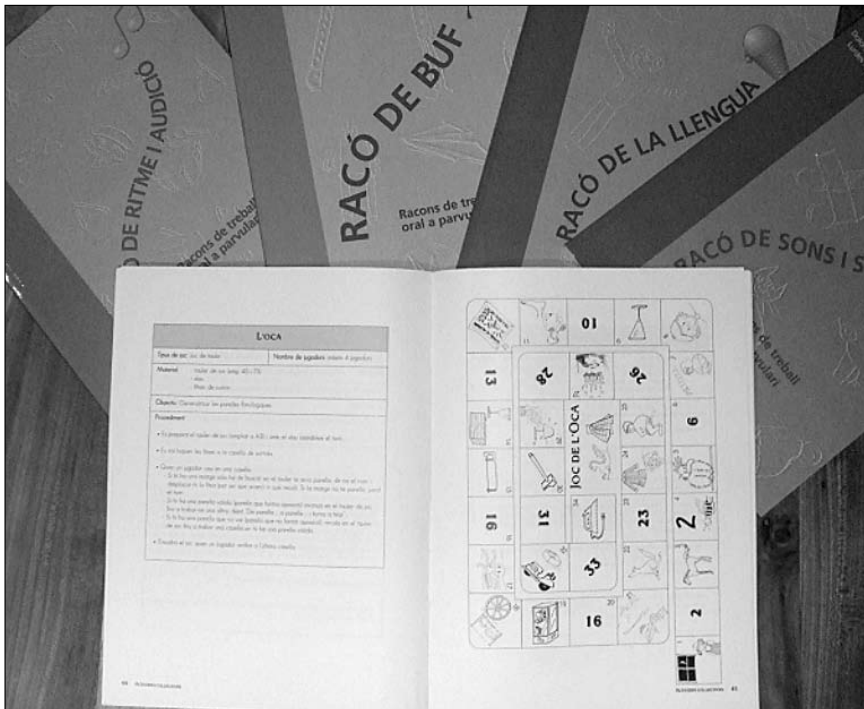
a))) **El Logopeda sin recursos**

de Logopedia San José (Linares).

Las imágenes de SOPLO que disponemos son las siguientes:

Fecha	Imágen	Descripción	Fecha	Imágen	Descripción
1-04-07		Trompetilla. Trabaja presencia de soplo e intensidad.	1-04-07		Armónica. Trabaja presencia de soplo continuado, la melodía y el desplazamiento del objeto.
1-04-07		Armónicas. Al igual que la anterior trabaja presencia de soplo continuado, la melodía y desplazamiento del objeto.	1-04-07		Bolos. Trabaja presencia del soplo, la intensidad y la dirección del mismo.
1-04-07		Silbato. Trabaja la succión y la intensidad.	1-04-07		Jilgueros. Tras llenarlos de agua. Trabaja el soplo continuado y la melodía.
1-04-07		Cazú. Trabaja el soplo y la melodía.	1-04-07		Coche. Trabaja el soplo continuado (inflado de globo) y como efecto al sortarlo, realizaremos una carrera.
		Cristal Ball. Material del Museo de la Ciencia. Trabaja el soplo continuado			El barco de Donald. Difícil de localizar salvo en jugueterías especializadas. Trabaja el soplo continuado y el

© 2005. Gaspar González Rus (Sabiote, Jaén, España).
 "Logopeda sin Recursos" es un proyecto personal del Webmaster.
 Colaboración de Mª Mercedes López Torreclilla y Francisco José Pérez García.
 y del Gabinete de Logopedia San José (Linares-Jaén)

gons formes de respirar: inspiració per la fosa nasal dreta, esquerra, parada del moviment respiratori,... també segons la duració i segons la repetició.

La manera que m'ha estat més aprofitosa és amb l'ajuda d'un classificador, d'aquells que s'empren a la secretaria de l'escola per les carpetes individuals de cada infant. Cada carpeta un tipus d'exercici. I un registre a la primera carpeta o al quadern de temporalització setmanal del tipus d'exercici que s'ha fet amb la intenció que en finalitzar el trimestre hagi estat variat o adaptat a les necessitat de l'aula. Consultau aquest llibre, de veritat vos serà de molta ajuda.

Per seguir amb altres recursos que també ens poden ser d'utilitat o poden evocar idees que no se'ns havien ocorregut, vull parlar-vos d'una pàgina web molt completa, des del punt de vista teòric i pràctic.

Es tracta de www.logopedassinrecursos.org. És una pàgina molt accessible i fàcil de navegar-hi. A l'esquerra té diferents accessos.

Per concretar i fer-vos arribar alguns recursos que hi apareixen que quasi tots han estat penjats per mestres d'audició i llenguatge o especialistes en actiu. En primer lloc destacaria l'accés MATERIALS. La classificació dels materials és la següent:

Sessions i documents de treball.

Escales i proves d'observació.

Puzles i materials.

Contes i llibres d'animació a la lectura.

Lotos i materials manipulatius.

Altres materials relacionats amb el llenguatge matemàtic.

"El món de les simfonies".

Tots els materials tenen plataformes windows i es poden descarregar gratuïtament.

A l'enllaç FOTOS hi ha un quadre on podeu trobar imatges de molts exercicis dels abans esmentats i, a més a més, si clicau damunt Materiales podeu veure l'ús

de materials de la vida quotidiana i el seu ús com a recurs logopèdic i molt adequats i motivadors a dins l'aula d'infantil. Per a cada material explica la seva aplicació didàctica: una harmònica pel buf continuat, un cotxet amb un globus per tal de convertir la força del buf en moviment com a element motivador, maraques, tambors de teclès, ordinadors de sons,... en conclusió, s'hi ha d'entrar.

Un altre darrer recurs que vos pot ser d'ajuda pels qui encara no ho coneixeu és la col·lecció de llibres dels Racons de treball oral al parvulari de l'editorial l'Àlber. Com podreu veure si els fullejau, són llibre totalment pràctics. Els temes són: jocs fonològics, racó de ritmes i audició, racó de buf, racó de la llengua, racó de sons i sorolls,... Inclouen especificacions de cada activitats o jocs (tipus de joc, nombre de participants, material, objectius i procediments del joc o activitat) com també l'annex de les plantilles que directament es poden fotocopiar i ampliar, aspecte que facilita molt la tasca.

BIBLIOGRAFIA:

Lurdes Ribes i Dolors Gispert. Col·lecció de Racons de treball oral al parvulari. Ed. L'Àlber.

Pilar Pascual García. La dislalia. Ed. CEPE.

www.logopedassinrecursos.org

Lucía Herrera Torres. Aprendizaje de la lectura y dislexia. Ed. Comares.

Montserrat Massana. Tractament i prevenció de la dislalia. Escola de Patologia del Llenguatge.